

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Sara Beloševič

»Kaj je za ruto?« ženska v Islamu

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Sara Beloševič

Mentorica: red. prof. dr. Tanja Rener

»Kaj je za ruto?« ženska v Islamu

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

Zahvala

Posebna zahvala gre moji družini, mojim staršem in starim staršem, ki so mi v življenju in tekom študija ves čas stali ob strani in me spodbujali ter mi nudili svojo pomoč.

Velika zahvala gre tudi moji sestri in fantu, ki sta bila vseskozi potrpežljiva in mi pomagala, kadar je bilo to najbolj potrebno.

Prav posebna zahvala pa gre moji mentorici, profesorici Tanji Rener, ki me je s svojim znanjem, napotki, popravki in informacijami ves čas pisanja usmerjala in mi tako omogočila nastanek diplomske naloge.

»Kaj je za ruto?« ženska v Islamu

Muslimanska ruta je najvidnejši simbol ženske religiozne identitete in kulturne pripadnosti. Za pomemben del ženske populacije v Turčiji je nekaj popolnoma običajnega in vsakdanjega. Nosijo jo iz navade, zaradi spoštovanja tradicije ali normativnih prisil, ker naj bi z zakrivanjem prikrivale svoje obline in se s tem počutile obvarovane pred različnimi moškimi pogledi. V nalogi bom obravnavala kontroverzna mnenja, ki se navezujejo na nošenje naglavne rute. Za nekatere je ruta simbol upora zoper sekularno oblast, za druge simbol političnega islama, za tretje »represivni instrument« in simbol podrejanja žensk. Številnim ženskam v Turčiji, ki nosijo ruto, ta pomeni simbol svobode, ponosa, civiliziranega vedenja in skromnosti, kar izpostavlja Orhan Pamuk v svojem romanu Sneg, ki je predmet analize. Zato rute ne moremo označiti zgolj kot kulturno prisilo islamske religije, kajti pokazalo se je, da ima ruta kot kulturno-politični simbol različne pomene.

Ključne besede: islam, ženska, Koran, ruta.

»What is behind the headscarf?« woman in Islam

A Muslim headscarf is the most visible symbol of female religious identity and cultural belonging. For an important part of female population in Turkey it is something ordinary and daily. Women wear it out of habit, to respect tradition and normative coercion because the headscarf helps them cover their curves and feel protected from men's looks. The thesis deals with controversial opinions about wearing the headscarf. Some people think the headscarf is a symbol of rebellion against secular authority, the others find it as a symbol of political Islam, whereas the third group of people see it as a »repressive instrument« and symbol of women's subjugation. In Turkey, for a number of women the headscarf is a symbol of freedom, pride, civilized behaviour and humbleness. This is emphasized in Orhan Pamuk's novel Snow which is the subject of the analysis. The fact is that the headscarf cannot be labelled only as a cultural coercion of Islam religion. It has been proved that it has various meanings as a cultural and political symbol.

Key words: Islam, woman, Quran, headscarf.

KAZALO

1 UVOD.....	6
2 VIRI ISLAMSKÉ (TURŠKE) TRADICIJE	8
2.1 KORAN	8
2.2 HADISI.....	9
3 VPLIV ISLAMA NA POLOŽAJ ŽENSK.....	9
3.1 ŽENSKÉ V KORANU	11
4 PREDPISI OBLAČENJA ISLAMSKÉ (TURŠKE) TRADICIJE	13
4.1 VRSTE POKRIVAL.....	15
4.1.1 »PLAŠČI« – KIMAR, ČADOR IN BURKA.....	15
4.1.2 OBLEKI – ABAJA IN DŽILBAB	16
4.1.3 NAGLAVNA POKRIVALA	16
5 INTERPRETACIJE ZAKRIVANJA	17
6 EVROPA IN ISLAM	19
6.1 STATISTIKA SAMOMOROV V TURČIJI DO LETA 2012	21
6.2 DILEME OB ZAKRIVANJU V EVROPI	21
7 ZAKLJUČEK.....	24
8 LITERATURA.....	26

1 UVOD

V diplomski nalogi se bom osredotočila na problematiko nošenja naglavnih rut v deželah z islamsko kulturo. Zanima me predvsem to, ali je nošenje naglavnih rut kulturna prisila ali pa je to svobodna izbira posameznice. Natančneje, zanima me, ali so posameznice prisiljene v nošenje naglavnih rut in drugih zakrival in če da, zakaj in v katerih okoljih. Zastavila sem si dve raziskovalni vprašanji, ki ju želim obravnavati v diplomski nalogi. Zastavljeni vprašanji sta: Ali je kulturna prisila zakrivanja na podeželju, kjer še vedno živijo po strogih religijsko-kulturnih predpisih, pomembno močnejša kot v urbanih okoljih? Ali in kako so posameznice, ki živijo v islamskem kulturnem okolju, sankcionirane, če se ne zakrivajo? Pri pisanju diplomske naloge bom uporabila sekundarne vire. Izhodiščno delo, s katerim bom zastavila svojo nalogo, je literarno delo Sneg turškega nobelovca Orhana Pamuka.

Družbeno-konstruktivistični pristop predpostavlja, da se običaji in navade razlikujejo od družbe do družbe in, kar je še pomembneje, da le-ti niso fiksni. Vsaka družba in njeni akterji razumejo, interpretirajo in redefinirajo pomen in norme na svoj način. Tako je tudi vloga ženske posledično opredeljena različno. Ana Frank pravi, da je v Turčiji spor med različnimi reprezentacijami ženske vloge navadno obrazložen kot zgolj spor med islamisti in sekularisti, katerih svetovni nazori in pogledi na ženske in ženske vloge naj bi se izključevali (Frank 2014, 8). V državah z islamsko kulturo je torej položaj ženske problematičen. Problem se pojavi zaradi tega, ker Koran ne navaja jasnega zaključka o sami potrebi in predvsem načinu zakrivanja žensk. Ravno zaradi te dvoumnosti in različnih interpretacij Korana pa se je oblikovalo toliko različnih interpretacij zakrivanja ženskega telesa. Potrebno se je vprašati, »koliko je torej v resnici določena vera dejansko odgovorna za položaj žensk v neki družbi in kaj to pomeni za ženske«. Kadar govorimo o določenem položaju ženske v posameznih verstvih, se moramo zavedati dejstva, da je religija lahko (čeprav ne nujno) trdna osnova za enakopravne odnose med ženskami in moškimi. Vendar pa je pomembno tudi, da znotraj verstev razpoznamo in ovrednotimo prakse, ki ženske postavljajo v diskriminiran, manjvreden položaj nasproti moškim. Zato mnogi sodobniki menijo, da sta vera in feminizem diametralno nasprotujoči si stvarnosti, ki se nikoli ne srečata, še po naključju ne. Mnoga verstva tako še vedno onemogočajo in zavirajo osvoboditev žensk izpod jarma patriarhalnosti in androcentrizma (Harcet 2007, 75).

Vendar pa, kljub temu da se danes družba spreminja in z njo tudi položaj žensk, še vedno mnoge turške ženske živijo v popolni senci moškega. Moški so namreč tisti, ki odločajo o njihovi usodi. Ženske ne smejo biti vpadle, morajo biti pokorne in poslušne. Vpadljivost žensk je osrednji problem tako v Turčiji kot v ostalih državah z islamsko kulturo. V tradicionalni Turčiji in starih izročilih je bila ruta predmet, ki je omogočil »nevidnost« ženske. Danes pa se dogaja ravno obratno. Ženske z zakrivanjem želijo opozoriti nase in se postavijo po robu raznim omejitvam, ki jih postavljajo kemalisti (težijo k modernizaciji Turčije). Zakrivanje žensk je popolnoma normalen običaj in, kot lahko zasledimo v romanu Orhana Pamuka z naslovom Sneg, je to navada, običaj, ki ga deklice, ženske ponotranjijo in je v njihovem življenju nekaj popolnoma naravnega. Deklice so imele težave v šoli (prepoved vstopa), ker se niso hotele odkriti, zato je pri mnogih to povzročilo velike psihološke motnje oziroma celo shizofreno psihološko stanje. V romanu je ponazorjeno življenje v majhnem mestu, v katerem so običaji glavno vodilo v življenju tamkajšnjih prebivalcev, na drugi strani pa imamo »pesnika«, ki se vrne v rojstni kraj iz druge države, velikega mesta Frankfurt. Spremljamo kup nenavadnih stvari, mnogokrat celo bizarnih in absurdnih, ki pa so odličen in realen pokazatelj tamkajšnjega življenja.

2 VIRI ISLAMSKO (TURŠKE) TRADICIJE

Kot navaja Ana Frank, je temelj turškosti iskal že Gökalp v zgodovini, antropologiji, mitih in legendah ter jih apliciral na religijo, ekonomijo, jezik, filozofijo, pravo in moralo. Ugotovil je, da je temelj turških vrednot ležal v starem, »antičnem« turškem družinskem in spolnem moralnem sistemu, ki obenem predstavlja temeljni pristop k obravnavi ženskega vprašanja (Frank 2014, 30).

2.1 KORAN

Koran je sveta knjiga muslimanov in je zanje tako zelo pomemben, da se ga mnogi naučijo celo na pamet. Je njihova Božja beseda, Božji govor in ravnajo se v skladu z njim. Muslimanski otroci obiskujejo posebne šole oziroma razrede, kjer se pri učenju osredotočajo samo na učenje in recitiranje Korana. Je zbirka vseh razodetij, ki jih je sprejel prerok Mohamed od Boga in jih kot Božji poslanec sporočil ljudem. Prerok Mohamed je najmogočnejša in najpomembnejša osebnost v muslimanski zgodovini (O'Callaghan 2011, 56–60). »Sama beseda »koran« se v Koranu nanaša na štiri medsebojno povezane stvari:

- Koran je najprej Božja beseda sama
- je Božje razodevanje, sporočanje Božje besede Mohamedu
- je Mohamedovo javno recitiranje/oznanjanje sprejetega razodetja
- je celota vseh oznanjenih besedil, zapisanih kot knjiga« (Kerševan in Svetlič 2003, 11).

»Koran vsebuje 77.437 besed in je razdeljen na sure (poglavja) in aje (verze). Razdeljen je na 114 različno dolgih sur in 6.236 verzov. Pri čemer je najdaljša 2. sura z 286 verzi, najkrajša pa 108. z le tremi verzi« (Kerševan in Svetlič 2003, 13). Glede na to, da vsebuje veliko poglavij, je bilo oblikovanje sur pogojeno z dvema pogojema: s časovnim zaporedjem razodevanja sporočil in z zahtevami ustnega, posebej slovesnega recitiranja ob različnih priložnostih (Kerševan in Svetlič 2003, 13). Ravno ta časovna zaporedja, v katerih je nastajal, so problematična. Kajti dejstvo je, da so islamski teologi zbirali, preverjali, sortirali in urejali zbirko izrekov v zelo patriarhalnem in mizoginem obdobju, avtorji pa so bili izključno moški. In mogoče lahko ravno tule iščemo vzroke za žensko inferiornost (Rajšp 2005, 244).

2.2 HADISI

Hadisi je drugi vir islamske tradicije, ki velikokrat omenja ženske, vendar pa je v nasprotju s Koranom njegova vsebina veliko bolj mizogina in androcentrična. Sestavljen je iz dveh delov. »V prvem delu je besedilo z opisom Mohamedovih dejanj in besed, drugi del pa vsebuje opise dejanj na podlagi tako imenovane verige avtoritete« (Smrke 2000, 266). Koran, kot rečeno, ne opredeljuje ženske kot manjvredne, v nasprotju pa Hadisi na tej točki nedvomno. Prikazuje jih zelo sovražno. Tako le-ta potrjuje manjvrednost žensk. Najdemo več hadisov, ki zatrjujejo, da je ženska ustvarjena iz moškega rebra, njuna podobnost pa je ponazorjena z upognjeno držo. Mora hoditi upognjena in ne sme vzbujati pozornosti pri drugih. Haditska literatura jasno in nedvoumno določa položaj in vlogo ženske. Žensko poimenuje na najrazličnejše načine: »satanova sodelavka«, ženske so kot satanove mreže in podobno.

V hadisih so navedene različne trditve o ženskah: 1) Alah je najprej ustvaril moškega in šele iz moža pozneje žensko, 2) ženska naj bi bila odgovorna za izvirni greh prvega človeka, s tem pa je povzročila tudi njegov padec, 3) ženska ne le da je ustvarjena iz moškega, ampak je ustvarjena tudi za moškega, kar pa pomeni, da se mu mora podrediti (Pevec 2011).

3 VPLIV ISLAMA NA POLOŽAJ ŽENSK

Patriarhalna družina omogoča določitev očetovstva in dedičev, pri tem pa je tudi skrbela za nadzor ženske spolnosti oziroma čistosti žensk v družini. Tako je ženska spolna čistost dobila tržno vrednost. Ravno ta ženska čistost je bila »pobudnica« ločitve »poštenih« žensk od drugih (»nečistih«) (Harcet 2007, 11). Simona Rajšp pravi, da spremljamo institucijo zastiranja, ki sicer ni islamskega izvora, ampak tako kot v vseh drugih kulturah, kjer se je pojavljala in se še pojavlja, služi nadzoru nad ženskami, s tem pa se posledično utrjuje patriarhalna družina, saj je s tem ženskam odvzeta samostojnost razpolaganja s spolnostjo in hkrati z reprodukcijo (Rajšp 2005, 241). Kajti v nasprotju s »častnimi, čistimi« ženskami, ki so si z rutami zakrivale glave, »se nečastne ženske, prostitutke niso smele pokriti, kajti s tem bi se izdajale za nekaj, kar niso, in ravno pokrivanje glave bi pomenilo, da si želijo zatajiti in prikriti svoj poklic« (Harcet 2007, 61).

S tem, da bi si morale odkriti glave, se ravno tako niso sprijaznile deklice, žene v romanu Sneg. Menim, da je ravno ta roman odličen pokazatelj dejanskih razmer, ki prevladujejo v določenih družbah, v tem primeru v obrobnem mestu Kars. Dekleta so nosila naglavne rute, kajti to jim je predstavljalo simbol, ki je pomenil čistost. Tako je vsakršna prepoved nošenja naglavnih rut pomenila, da so vse ženske enake. S tem pa se niso mogle in predvsem hotele sprijazniti, na kar nakazujejo tudi besede dekleta, ki pravi: »Tudi če bi snela naglavno ruto, dvomim, da bi postala take sorte ženska, ki se spogleduje z moškimi ali ki ne misli na drugega kot na seks. Če bom navsezadnje snela naglavno ruto, tega ne bom naredila po svoji svobodni volji« (Pamuk 2006, 131). Torej vidimo, da je vera tista, ki narekuje življenja deklet, žensk. Ravnajo se po običajih, kar je razumljivo, kajti okolje, v katerem živijo, je neprijazno do tistih, ki kršijo vsakršno »zapoved«.

Turčija je sekularna država in kot taka naj bi zagotavljala enakopravnost moškega in ženske. Čeprav je v ospredju zavzemanje za enakopravnost, je v Turčiji še vedno nasilje nad ženskami velik problem. Uboj iz časti, prisilna poroka, mnogoženstvo in nasilje v družini je samo nekaj primerov nasilja, ki so ga deležne nekatere turške ženske. Prav tako so opazne tudi nekatere druge razlike med ženskami. Predvsem je v ospredje postavljena izobraženost ženske populacije. In tako je, kljub temu da imajo ženske pravico do izobraževanja, v Turčiji še vedno veliko nepismenih žensk. Posledično imajo te ženske minimalno možnost za vključitev in napredovanje po družbeni lestvici (SDS 2009).

Če je sklepati po Koranu, v predhodno navedenem odstavku opazimo popolno nasprotje »njegovim« tezam. Islamska vera in Koran naj bi povzdignila žensko in njen položaj v družbi mora biti enakovreden položaju, ki ga zavzema moški. Vsaka ženska ima pravico do svobodnega govora in izražanja mnenja. Prav tako islam daje ženskam enakovreden položaj na področju zaposlovanja, služenja denarja in lastninjenja. Ženska je tako odgovorna za svoje napake in sama nosi breme svojih moralnih in ostalih obveznosti (Share islam 2014).

Zakaj torej spremljamo tolikšno zaničevanje in podrejenost žensk v deželah z islamsko kulturo? Menim, da je razlog v tem, ker je Koran napisan dvoumno. To pa pomeni, da v njem zasledimo navedbe o enakopravnem položaju moškega in ženske, prav tako pa vsebuje tudi nekatere navedbe (npr. zakritost ženske), ki žensko postavljajo v podrejeni

položaj. Menim, da so različne interpretacije in razlage Korana privedle do različnih mnenj glede položaja žensk in interpretacije ženskega telesa. Na dvoumnost pravic ženske in njenega položaja v Koranu želim opozoriti s citatom, ki ga zasledimo v njem: »Pravice in dolžnosti žensk so enakovredne tistim, ki jih imajo moški, ni pa nujno, da so enake. Razlikovanje med njimi je nekaj povsem jasnega, saj sta tudi moški in ženska med seboj različna, tako iz fiziološkega kot psihološkega vidika« (Share islam 2014).

3.1 ŽENSKÉ V KORANU

»Podoba islama je v nemuslimanskem svetu verjetno največkrat predstavljena skozi podobo muslimanske ženske in njenega položaja v družbi in družini. V ospredju te podobe sta postavljena kot predmet zavračanja ali zgražanja »nevidnost« ženske v islamski družbi in mnogoženstvo« (Kerševan in Svetlič 2003, 33).

Podoba islamske ženske pri mnogih ljudeh povzroča začudenje. V današnji zahodni družbi ljudem ni običajno videti zakrite ženske, ženske z naglavno ruto. Zaradi različnih predsodkov, ki jih imajo nemuslimani, je podoba muslimanske ženske pridobila negativen prizvok. V Koranu je predpisano, da morajo biti ženske »nevidne« ter se ne smejo izpostavljati v družbi in pri ostalih stvareh. Ne navaja pa posebno določenega načina zakrivanja žensk (ruta), kot je to danes v praksi. Na prakso oblačenja se nanaša verz (24: 30–31), ki ga navaja Koran:

Reci vernikom, naj povešajo svoj pogled in zakrivajo svoj sram, to je za njih najbolj pravno, Bog je dobro poučen o tem, kaj počno. In reci vernicam, naj povesejo pogled in zakrijejo sram, naj ne razkazujejo okrasja, razen tistega, ki je (običajno) na očeh, naj oprsje zagrnejo s šalom in naj ne razkazujejo okrasja nikomur, razen svojim soprogom, ali sinovom svojih sprogov, ali svojim bratom, ali sinovom svojih bratov, ali sinovom svojih sestra, ali svojim ženskam, ali (sužnjam), ki jih posedujejo njihove desnice, služabnikom, ki nimajo več moških potreb, ali otrokom, ki ne vedo nič o ženski goloti. Ne topotajo naj z nogami, da bi pritegnile pozornost na okrasje, ki ga prikrivajo. Pokorite se Bogu, vsi skupaj, o, verniki! Morda se vam bo dobro godilo (Kerševan in Svetlič 2003, 138).

Kako torej Koran naj ne bi predpisoval različnega zakrivanja obraza, temveč v ospredje postavljal skromnost in zadržanost žensk, če pa lahko preberemo ravno obratno? Vidimo lahko, da predhodno sporočilo v verzu v ospredje postavlja oblačenje v smislu ne-poudarjanja spolnosti in umikanje pogleda. Na tem mestu zagotovo izgubi svojo »težo« argument, in sicer da ruta varuje pred nezaželenimi moškimi pogledi, kajti

dejstvo je, da dandanes zakrita ženska privlači poglede množice. Ženske imajo na voljo vse več tkanin in nakita, ki ga uporabljajo pri svoji reprezentaciji. Predhodno je namreč veljalo pravilo »manj je več«, danes pa je opaziti ravno nasprotno. Z različnimi elementi okrašujejo svoje telo in tako izpostavljajo razredne razlike med višjim in nižjim slojem, pri tem pa ustvarjajo simbol višjega razreda, kar pa je zopet v nasprotju s pričakovanji in željami kemalističnih islamistov, ki naj bi si prizadevali za enakopravnost višjih in nižjih slojev (Frank 2014, 77).

V Koranu zasledimo dualnost citatov, ki govorijo o položaju spolov. Koran naj ne bi delal vrednostnih razlik med moškim in žensko ter rasami in narodi. Po mnenju muslimanskega naroda je v njem predstavljena enakost moškega in ženske. Vendar pa nas na dualnost opozorijo navedbe, kot so: »Moški so nadrejeni ženskam, ker je Bog odlikoval ene bolj kot druge in ker izdajajo denar iz svojega premoženja zanje« (Kerševan in Svetlič 2003, 34). In ravno ta verz dovoljuje oziroma celo svetuje telesno kaznovanje žensk, katere se ne podrejajo možem.

Koran 2:223

»Vaše žene so vaše njive, pojdite k vašim njivam, kadar hočete! Storite nekaj za vaše duše in bojte se Boga. Vedite, da se boste srečali z njim! In oznanjajte veselo novico vernikom!« (Kerševan in Svetlič 2003, 136).

Torej vidimo lahko, da imajo moški popolno prevlado nad ženskim telesom in menim, da je ravno Koran, ki je sveta knjiga vsakega muslimana in po kateri se ravna, v določeni meri krivec za tako veliko podrejenost in manjvrednost žensk v deželah z islamsko kulturo.

4 PREDPISI OBLAČENJA ISLAMSKÉ (TURŠKE) TRADICIJE

Za zakrivanje v Turčiji in tudi drugje najdemo celo paleto razlogov. Eden izmed najopaznejših, kot ga navaja Frankova, je, da naj bi bilo zakrivanje posledica upora modernizaciji in pozahodnjenju ter iskanje islamskega načina modernosti, kar pa se odraža v zunanjem videzu pokritih žensk. Le-te zavračajo in preizprašujejo zahodni tip moderne ženske. Tovrstne norme označujejo za vsiljive. Pokrivanje je v osnovi versko pogojeno, saj naj bi se ženske pokrivalo, ker verjamejo, da je to njihova verska dolžnost in da s tem, ko se zakrivajo, izražajo svojo kulturno identiteto (Frank 2014, 70). »V Koranu najdemo le tri izrecne predpise glede oblačil. Zasledimo jih v poglavju, ki govori o sredstvih za preprečevanje nečistovanja, v ajetu, ki pripoveduje o prepoznavanju muslimank in v navodilih o odevanju starejših žena« (Harcet 2007, 62). Strogo določenih predpisov sicer izrecno ne navaja, kot je popolno ali delno zakrivanje obraza in telesa. Vendar pa kljub temu da tega ne navaja, je stalnica islamskih žena zakrivanje obraza in podrejanje pravilom.

- a) »... naj hodijo s spuščnim pogledom in naj pazijo na svoje sramne dele (Koran 24:30)« (Harcet 2007, 62).

Koran vzgaja k skromnemu in nevsiljivemu načinu življenja, ki ima za vzor svojega poslanca Mohameda. Ženska naj bi s prikritjem pokazala svojo pripadnost skupnosti in pokornosti stvarniku ter predvsem svojo dobro islamsko vzgojo. »Verz« nam jasno predstavi dejstvo, da naj ženske hodijo s spuščnim pogledom, kar naj bi pripomoglo k temu, da pri moških ne vzbujajo poželenja in, kar je najpomembnejše, naj pazijo, da ne razkazujejo svojih sramnih delov. Ženske se ne smejo spogledovati s tujci, celo tako daleč so šli, da so prepovedali kakršni koli očesni stik s tujcem oziroma drugim moškim. Kajti vsak pogled naj bi privabljal moške kar pa muslimani oziroma islam ne tolerira. Zvestoba ženske je najpomembnejše vodilo v življenju muslimanov. Zato so na takšen način (z zakrivanjem) želeli preprečiti nezvestobo. S tem, ko so pričeli brati svete spise, si je vsak posameznik določene stvari predstavljal drugače. Mnogi so tako prepričani, da so ženske skušnjavke in da se jih morajo moški izogibati. Kar je predvsem zanimivo na tej točki, je to, da so vedno ženske tiste, ki so pobudnice za prešuštvo oziroma nezvestobo. Na nobeni točki ni moški tisti, ki bi bil pobudnik za prešuštvo.

V Hadisu pa je navedeno, da oblačila »nimajo le naloge pokrivanja telesa, temveč so pomembna tudi z eshatološkega vidika, kajti naj ne bi bila le običaj, temveč etični ali pa celo teološki sistem. Tako ohranjanje časti zajema ponižnost, obvladovanje v drži in vedenju, izogibanje vsakršnemu pretiravanju ter navsezadnje skromno in nevsiljivo pojavnost« (Harcet 2007, 62–63).

b) »... tako bodo lahko prepoznane, nihče pa jih ne bo nadlegoval« (Harcet 2007, 63).

Nekateri pravijo, da islam ženskam naj ne bi predpisal pokrivala zaradi tega, da bi jim kratil svobodo, temveč zaradi tega, »da naj bi bile Mohamedove žene in žene drugih muslimanov prepoznavne« (Harcet 2007, 63). Do drugih (nezakritih) žensk pa naj bi bilo dovoljeno sporno vedenje. Menim, da je ta zakritost oziroma razlog, zakaj naj bi bile ženske zakrite, sporen, kajti verjamem, da se v ozadju vsega skriva način, kako si moški podredi žensko telo. S tem načinom je vršil kontrolo nad njenim telesom, nad njenimi dejanji in ji določene stvari onemogočil. Predvsem mislim na stvari, kot so onemogočanje vključevanja v javne zadeve (bile so namreč doma) in pa onemogočanje izobraževanja. Ženske so bile tako neuke in niso se upale zoperstaviti možu. Ženske so se tako omejile samo na dom, na skrb za otroke. Opravljale so celo moške naloge, težka fizična dela. Harcetova navaja tudi dejstvo, da islamska oblačila na nek način celo osvobajajo muslimanke, kajti v nasprotju z ostalimi ženskami (npr. Evropejkami) le-te niso podvržene estetskemu popravkom, kozmetični industriji in podobno. Ženske se tako izognejo tekmovalnosti z ostalimi ženskami, obenem pa naj bi bile zaščitene pred moškimi pogledi (Harcet 2007, 64).

c) »... starejše ženske lahko opustijo predpise o odevanju« (Harcet 2007, 65).

V Koranu ravno tako zasledimo dokaj nenavadno in nekoliko drugačno določilo glede oblačenja žensk. Le-to pravi, da naj ne bi bilo nespodobno, če starejše ženske niso zakrite. Vendar samo pod pogojem, da se ne nameravajo več poročiti. Seveda pa po drugi strani predlagajo, da je bolje, če ostanejo zakrite in ne razkazujejo svojega okrasja. Torej vseskozi nas spremlja neka dvoumnost, dualnost islamskih praks. Vse se navezuje na čast. In tudi tukaj je čast bistvena. Kajti glede na to, da so lahko odkrite, po drugi strani navajajo najrazličnejša dejstva, med njimi je pomemben vzgled. Babice morajo biti za vzgled svojim vnukinjam, ravno tako matere svojim hčeram, in če bi se le-te odkrile, ne bi dajale dobrega zgleda hčeram, vnukinjam. Vendar pa, kot bomo videli v

nadaljevanju, zakritost ne predstavlja ženskam ovire, temveč je zanje to nekaj popolnoma vsakdanjega.

d) »... po vstopu v puberteto se za žensko ne spodobi, da bi razkazovala telo«
(Harcet 2007, 65).

Deklice ob vstopu v puberteto in z nastopom menstruacije ne smejo več razkazovati svojega telesa. Dovoljena je odkritost rok do zapestja in obraza. Že tu se začne zakritost žensk in spoštovanje zapovedanih norm. S tem pa se tudi na nek način »konča« brezskrbno otroštvo, saj tako sedaj deklice postanejo žene. Kar pa pomeni, in se še vedno dogaja v obrobni okoljih, da ji starši (oče, brat) najdejo oziroma izberejo partnerja. Pri tem pa same nimajo velike izbire. Mnoge deklice so tako že od zgodnje mladosti nesrečno poročene in imajo otroke s starejšimi moškimi. Priklenjene so na »družino«, skrbijo za moža in mu ugajajo. Na tej točki se je potrebno za hip ustaviti in zamisliti nad kruto usodo, ki se jim dogaja. Verjetno si marsikatera ženska ne more predstavljati takega življenja, kot ga živijo te muslimanske deklice.

4.1 VRSTE POKRIVAL

Pokrivala so obvarovala ženske pred moškimi pogledi. Zakrita ženska izraža spodobnost in tako s tem, ko se pokrije, pri moških ne vzbuja poželenja. Zato so v veljavi različni načini zakrivanja žensk. Nekatera pokrivala popolnoma zakrivajo žensko telo, medtem ko nekatera zakrijejo samo določene dele telesa (npr. lasje). Prav tako se morajo ženske oblačiti v ohlapna oblačila, da ne poudarjajo svojih oblin.

4.1.1 »PLAŠČI« – KIMAR, ČADOR IN BURKA

BURKA: Najbolj nenavadno pokrivalo je burka. Burka sega do tal in popolnoma zakriva žensko telo. Narejena je iz zelo goste tkanine, ki ima mrežasto odprtino le v predelu oči. Nošenje burke prevladuje predvsem pri ženskah iz Afganistana, medtem ko pri ženskah iz drugih islamskih držav zasledimo druga pokrivala.

KIMAR: Kimar je ravno tako dolg plašč, ki je na videz podoben pelerini. Pokriva boke, včasih pa sega celo do kolen. Zakriva glavo, lase, vrat in ramena.

ČADOR: Čador se po svojih značilnostih veliko ne razlikuje od kimarja. Edina razlika je v dolžini. Sega vse do gležnjev, medtem ko kimar pokriva boke (Harcet 2007, 65–66).

4.1.2 OBLEKI – ABAJA IN DŽILBAB

Abaja je dolga ohlapna obleka, ki jo nosijo ženske predvsem iz Savdske Arabije. Džilbab se po svojih karakteristikah ne razlikuje veliko od abaje, razlika je opazna samo v zgornjem delu obleke. Džilbab ima ovratnik, tako je podoben ženskemu suknjiču. Sestavljen je lahko iz več kosov, tako se lahko nosi v kombinaciji s hlačami ali krilom. Značilen je za ženske iz Palestine, Sirije, Libije in Alžirije. Obe obleki, tako abajo kot džilbab, ženske nosijo v kombinaciji z naglavnimi ritami (Harcet 2007, 66).

4.1.3 NAGLAVNA POKRIVALA

HIDŽAB, AL-AMIRA, ŠAJLA, NIKAB

Prvotni prevod besede hidžab pomeni zavesa oziroma zastor. Danes se hidžab navezuje na ruto, ki zakriva lase, glavo in vrat, medtem ko je obraz odkrit. Hidžab je najbolj razširjeno pokrivalo pri ženskah tako v Turčiji kot ostalih islamskih državah.

Al-amira je žensko pokrivalo, ki ravno tako kot hidžab zakriva glavo, lase in vrat, obraz ženske pa pušča odkrit. Vendar pa za razliko od hidžaba zakriva tudi del čela, kajti pod ruto si ženska nadene trak, ki preprečuje, da bi lasje padali na obraz.

Šajla je tisto pokrivalo, ki je po svojih karakteristikah najbolj podobna šalu. Ženske si jo lahko nadenejo in zavežejo na različne načine. Lahko se lahkotno poveže na glavo, če pa je dovolj dolga, se jo lahko zaveže kot hidžab.

Nikab se najbolj razlikuje od ostalih pokrival. Nikab pokriva samo obraz in ne glave. Predel okoli oči pa je odprt. Izjemoma pa lahko nikab pokriva tudi oči, takrat govorimo o »popolnem nikabu« (Harcet 2007, 66–67).

5 INTERPRETACIJE ZAKRIVANJA

Zakrivanje v islamu in v Turčiji ne nosi samo enega pomena in je v svoji osnovi versko pogojeno. Zajema številne vloge in protislovja pri razumevanju pomena ženske in samega zakrivanja. Tako so lahko določene vloge interpretirane in razumljene kot negativne, spet druge pa imajo pozitivno vrednost. Vendar pa nastane problem takrat, kadar določene prakse postanejo način zatiranja žensk. Vsiljeno zakrivanje je razumljeno kot zatiralno, kajti sam pomen zakrivanja pridobi negativno konotacijo, »objekt«, torej ženska, pa postane na nek način ideološko nabit simbol. Naletimo na vse večja razhajanja med islamisti na eni in kemalisti na drugi strani. Kemalisti, ki so se zavzemali in predvsem podpirali modernizacijo, so v samem zakrivanju videli zaostanek v razvoju in bili so glavni pobudnik »odkritosti ženske«, medtem ko na drugi strani islamisti poudarjajo in zagovarjajo pravico do zakrivanja in veroizpovedi. Kajti s tem, ko se ženskam prepove zakrivati, Turčija kot država izgubi svoj demokratični značaj (Frank 2014, 75–76). Vendar pa je problematično dejstvo, da kljub temu da islamisti zagovarjajo zakrivanje, v ruti vidijo potrošni material. S tem naj bi se razvijalo vse večje potrošništvo in tekmovalnost med ženskami. To tekmovalnost pa izkoristijo velika podjetja, ki pričnejo organizirati modne revije, razna modna srečanja, ki predstavljajo zadnji trend v oblačenju žensk. Ženske tako napeljujejo na nakupovanje in posledično zaslužijo velike vsote denarja. Ravno tako ženske med sabo tekmujejo in islamisti tekmovalnost med ženskami označijo za problematično. S tem kritizirajo kemaliste, ki so pobudniki modernizacije, kajti le-ti naj bi bili pobudniki velikega »razkola« med razredi in njihova težnja po modernizaciji Turčije bo povzročila še večja razhajanja med posamezniki. Kemalisti se zavzemajo za aktivnost žensk v javnem prostoru (v javni sferi). Ženske se po njihovem mnenju morajo zavzemati in boriti za svoje pravice, se usposablјati, izobraževati in modernizirati. Zato so v zakrivanju videli eno izmed možnih ovir modernizacije in razvoja Turčije. Pravijo, da sta politični islam in njegovi zagovorniki glavna krivca za počasnejšo modernizacijo države. Moderna ženska naj ne bi bila zakrita, naj bi javno nastopala in bila odločna.

Vendar pa že tu naletimo na protislovja. Na eni strani kemalisti poudarjajo težnjo po modernizaciji ženske, po drugi strani pa še vedno poudarjajo pomen vere oziroma religije. Kajti ženske, kot pravi Koran, se ne smejo izpostavljati pred množico. Torej kako lahko potem pričakujejo, da se bodo ženske podredile njihovim zahtevam, če pa

po drugi strani označujejo vero za glavno vodilo v življenju vsakega muslimana? Kot nalaga vera, ženske morajo biti pokorne in se ne izpostavljajo pred množico. Pokrivanje je uporabljeno kot sredstvo zaščite pred nadlegovanjem žensk. Frankova pravi, da je pokrivanje iskanje spoštovanja in dostojanstva na takšen način, da se ženske odrešijo določenih seksualnih konotacij, kajti le-te želijo, da se jih razume in dojema kot individuum in ne kot seksualni telesni objekt. Pokrivanje je tako le upor proti javni sferi, in ga kot takega ženske dojemajo kot način osvobajanja, samospoštovanja in dostojanstva (Frank 2014, 71). S tem pa se žensk nikakor ne sme enačiti s političnimi aktivistkami. Ženske ustvarjajo nov, moderni tip muslimanske ženske. Tako danes lahko pokrivanje razumemo kot upor državnemu sistemu in prepovedi zakrivanja v javnosti. Ženske s tem želijo opozoriti na svojo navzočnost v javni sferi in s tem, ko se pokrijejo, to tudi storijo. Sodobno zakrivanje je v nasprotju s tradicionalnim zakrivanjem. Sodobna ženska s tem, ko se pokrije in stopi v javnost, opozori nase, izpolnjuje svoje želje po izobrazbi in poklicu. Pokrivanje danes ni več simbol nevidnosti, temveč ravno nasprotno. Postane simbol vidnosti in je obenem pokazatelj razrednega boja in napredovanja ženske po družbenem redu.

6 EVROPA IN ISLAM

Odnosi med islamom in Evropo so specifični. Že če pogledamo sama imena, vidimo, da Evropa označuje celino, islam pa vero. Muslimanom pomeni njihova vera več kot pa kristjanom. Muslimani svojo vero vidijo kot način življenja, ki vključuje civilno, kriminalno in ustavno pravo. Od samega začetka sta bila Evropa in islam v konfliktu. Do 17. stoletja je prevladoval islam, nato pa se je Evropa začela povzdigovati, in to traja še danes. Slovenija ima stike z islamom od 15. stoletja, in sicer od napadov Turkov. Muslimanom v Evropi ni uspelo uveljaviti svoje volje, ravno nasprotno. Venomer so bili preganjani z namenom izгона ali pa prisilnega pokristjanjenja. Vendar pa moramo vedeti, da so bili muslimani tisti, ki so v Evropo prinesli grške zapise in tako so se ti ohranili. Dejstvo je, da živi sodobna Evropa v hegemoniji. Kristjani so v večini, muslimani pa so manjšina. Evropi najbolj ni bilo po godu to, da muslimani niso želeli sprejeti ločitve države in religije. In tako so bili takoj označeni za sovražnike. Muslimani so sekularizacijo razumeli v francoski revoluciji kot de kristjanizacijo in kot taka jih je zanimala. Ko pa so ugotovili, da pravzaprav gre za ločitev države in religije, jim je postala odveč. Sekularizacijo so sprejeli le v Turčiji. V zadnjih letih so se pojavila nova gibanja, ki želijo ukiniti sekularizem in nacionalizem ter se vrniti k islamskemu pravu. To želijo doseči tudi v Turčiji (Pašić 2002, 147–152).

Tudi zgodba 12-letnega dekleta, ki je na sodišču oddalo prošnjo za oprostitev obiskovanja ur plavanja v okviru šolskega učnega načrta, je lep pokazatelj, kakšne vzgoje so bila dekleta deležna in predvsem koliko jim pomeni vera. Čeprav se je to dogajalo v Frankfurtu, kjer bi pričakovali, da islamski običaji niso toliko »močni«, primer nakazuje obratno.

Nemško sodišče je v petek zavrnilo prošnjo 12-letne muslimanske deklice, da se ji ne bi bilo treba udeleževati ur plavanja v okviru šolskega učnega načrta, ker se ne počuti udobno ob fantih brez zgornjega dela obleke. Sodišče je prošnjo zavrnilo z utemeljitvijo, da je šolski sistem zasnovan z namenom spodbujanja integracije in strpnosti. Prejemala je nižje ocene. Maroška deklica, ki obiskuje šolo v Frankfurtu na jugu Nemčije, se je odločila, da ne bo več obiskovala ur plavanja, saj se je po lastnih navedbah počutila neudobno ob pogledu na fante brez zgornjega dela obleke ali kopalk. Ker je zato prejemala nižje ocene, je na sodišče vložila prošnjo, da bi bila izvzeta od ur plavanja. Kaj pravi Koran? Njen odvetnik je na sodišču poudaril, da islamska sveta knjiga Koran dekletom ne dovoljuje, da se razkazujejo fantom, poleg tega pa dekletom prepoveduje kontakt in pogled na fante brez zgornjega dela obleke. Deklica nosi posebno plavalno obleko. Sodišče v mestu Kassel kljub temu prošnji muslimanske deklice ni ugodilo in v

sodbi zapisalo, da lahko deklica nosi plavalno obleko, znano pod imenom "burkini", ki pokrije celo telo in jo že uporablja več deklet na njeni šoli. To naj bi po navedbah sodišča zagotavljalo njeno versko svobodo. Sodišče je obenem poudarilo, da se je družina sama odločila živeti v Nemčiji, kjer so mešani plavalni razredi norma, eden od ciljev šolskega sistema pa je spodbujanje integracije in strpnosti (24ur 2012).

Predvsem me je zmotil zadnji del citata (... družina se je sama odločila živeti v Nemčiji ...), ki nakazuje na dejstvo, kako so druge kulture nestrpne do islamske. Čeprav vse bolj zavračajo pripombe glede nestrpnosti do drugih kultur, je še vedno veliko primerov, ki so pokazatelj obratnega. Pašić pravi, da so muslimani v Evropi videni kot manjšina. Evropa si je v času hladne vojne morala najti nekakšnega sovražnika, in tega je videla v islamu in muslimanih. Ravno zaradi tega pa se muslimani še danes v evropskih državah srečujejo z velikimi težavami pri prakticiranju svoje vere, kljub temu da v Evropi velja svoboda verskih pravic (Pašić 2002, 28).

Če pa se zazremo še v druga okolja, vidimo, da so si že v hebrejski skupnosti ženske pokrivale lase, s tem pa so izražale pokornost, spodobnost in pripadnost. Tako je pri judih pomenila zakritost ženske dokaz pokornosti možu in je poudarjala njegovo čast. Moškim je najpomembnejša čast. Zato so bili pripravljeni v primeru, da jih žena prevara, tudi ubijati. Temu so rekli uboj iz časti in ponekod je v navadi še danes. Predvsem so te prakse v navadi v ruralnih, obrobni vasicah, kjer so običaji glavno vodilo vsega. Kdor ne spoštuje običajev, je kaznovan in njegova čast je okrnjena. Pamuk v romanu navaja dejstva, ki nas vedno znova presenetijo. Lepo je opisal življenje v velikih mestih in življenje na obrobju mest. Vidimo lahko, da se ljudje, ki živijo na obrobjih, še vedno strogo ravnajo po predpisih oziroma zakonih. Tako je vsaka novost, prepoved oziroma omejitev določene navade, med njimi tudi prepoved nošenja naglavnih rut, povzročila veliko nestrinjanj in neodobravanj s strani žensk in tudi moških. Kajti ženske so bile vzgajane in rojene v okolju, v katerem je bilo povsem naravno nositi naglavno ruto, ki je predstavljala njihovo čistost. Tako jim tovrstni »ritual« ni bil vsiljen, temveč prirojen. Že njihove babice, matere, tete so nosile naglavne rute in povsem razumljivo je bilo, da jih bodo nosile tudi hčere. Vendar pa po drugi strani moramo na to prakso (nošenje naglavnih rut) gledati kot na fizično in kulturno manifestacijo islama, vendar pa pri tem moramo ločiti predvsem med prostovoljnimi in prisilnim izpolnjevanjem norm in običajev, kar pa je skoraj da nemogoče, saj vedno ne moremo trditi, da tisto, kar je skozi socializacijo pridobljeno

oziroma naučeno, s čemer postane samoumevno, tudi prostovoljno (Rajšp 2005, 242). Ne moremo torej govoriti, da je nošenje naglavnih rut vedno kulturna prisila.

6.1 STATISTIKA SAMOMOROV V TURČIJI DO LETA 2012

Turčija ima eno najnižjih stopenj samomorilnosti v mednarodni primerjavi, njena posebnost pa je v tem, da je delež žensk precej višji kot drugod. Približno 1:2, medtem, ko je drugod 1:4 ali 1:6. Od leta 2002 pa vse do leta 2010 spremljamo porast v številu samomorov. Tako je v letu 2002 zabeleženih 2301 samomorov, leta 2010 pa 2933. Predvsem je zanimivo to, da je v teh letih bistveno več moških tistih, ki so storili samomor. Največje odstopanje v povprečju med moškimi in ženskami je zabeleženo leta 2010. V tem letu je 2073 moških in 860 žensk storilo samomor. Po letu 2010 pa je zabeležen manjši vpad samomorov. Izredno visok delež samomorov med mladimi ženskami spremljamo v starostni kategoriji 15-19 in 19-24 let (TurkStat 2014).

Tudi Pamuk v svojem literarnem delu izpostavlja veliko število samomorov med mladimi ženskami. Pri čemer navaja razlog za tako velik porast samomorov, prepoved nošenja naglavnih rut v šolah. Razlog za to, menim, da je predvsem ta, da je zanje to pomenilo, da so sedaj enake ostalim »nečistim« ženskam, ki so bile v njihovem okolju in drugod zaničevane, in s tem se niso sprijaznile. Vendar pa je zanimivo predvsem to, kot to navaja Orhan Pamuk, da so si ljudje namerno »zakrivali oči« pred dejstvi in samomor niso jemali resno oziroma kot pokazatelje nezadovoljstva med deklicami in ženskami. Pravili so, da spremljajo »epidemijo samomorov«, za katero ne vidijo vzrokov. Prepričani so bili, da je pobudnica tako velikega števila samomorov nova kultura, ki jo prinašajo tujci v njihovo domovino. Da bi dekleta odvrnili od samomora, so pričeli na različne načine poudarjati pomembnost življenja (ljudje so božja mojstrovina in samomor je bogokletstvo) (Pamuk 2006, 17).

6.2 DILEME OB ZAKRIVANJU V EVROPI

V evropski družbi najdemo veliko različnih kultur. Med njimi tudi islamsko. Že desetletja se močno govori o odnosih evropske družbe do ostalih narodov. Muslimani si že dolgo prizadevajo za stabilizacijo skupnosti in vzpostavitev verske in družbene infrastrukture v Evropi. Njihov položaj v določeni državi, se razlikuje od države do države, evropska družba pa je (v večini) še vedno negativno naravnana do njih. Zato mnogokrat takšno dejanje in nezaupanje privede do protestov, konfliktov in nemirov s

strani muslimanske skupnosti in prav tako s strani Evropejcev. Kajti še dandanes, sama beseda islam, pri mnogih Evropejcih, vzbuja negativne misli, predvsem se te nanašajo na njihov odnos do žensk (Pašić 2009).

Ob vprašanju nošenja naglavnih rut muslimanskih žensk, se tako porajajo različne dileme. Vsaka država goji posebne odnose do priseljencev in tako so posledično njihove navade različno sprejete. Ena izmed držav, ki je burno reagirala na nošenje naglavnih rut v javnih prostorih, je Francija. Nekateri prebivalci Francije tako menijo: "Tisti, ki želijo nositi naglavne rute, naj ali gredo v njim namenjene šole, ali pa naj se žal vrnejo v svoje države" (24ur 2004). Že v tem stavku je na žalost opaziti negativno nastrojenost proti muslimanskemu prebivalstvu. V Franciji je od leta 2004 v veljavi zakon, ki prepoveduje nošenje naglavnih rut in drugih verskih simbolov v šolah. Prav tako je od leta 2011 v veljavi zakon, ki muslimankam prepoveduje popolno zakrivanje obraza. Na vse te prepovedi, so muslimani reagirali burno. Kajti pravijo, da gre za javno ponižanje njihove vere in kršitev osebnih človekovih pravic. Vsak posameznik ima pravico do lastne veroizpovedi, kar pa je vidno kršeno. Po drugi strani pa predstavniki francoske vlade menijo, da so z prepovedjo zakrivanja obraza dosegli enakost med vsemi prebivalci. Po njihovem mnenju, naj bi zakrivanje pospešilo stereotipizacijo in negativne predsodke s strani avtohtonega prebivalstva. Vendar pa, po mnenju nekaterih francoskih sociologov, naj bi prepoved nošenja naglavnih rut samo še pospešila veliko stigmatizacijo in izpostavila delitev na različne skupnosti. Ženske se bodo počutile še bolj zavračane, nezadovoljstvo se bo stopnjevalo, kar pa lahko privede do množičnih protestov.

Tako kot Francija, gredo tudi ostale evropske države po njenih poteh. V Belgiji je že v pripravi zakon, ki bi prepovedoval nošenje naglavnih rut v državnih šolah. Nemčiji in njenim pokrajinam pa je sodišče pustilo proste roke. Lahko sprejmejo prepoved nošenja naglavnih rut in izpostavljanje določenih verskih simbolov, lahko pa temu nasprotujejo. Nemško državno sodišče naj ne bi dopuščalo diskriminacije, vendar pa primer učiteljice afganistanskega porekla, ki ni dobila službe, ker je v Nemčiji želela poučevati z nošenjem naglavne ruta, prikazuje obratno. Vse več je torej posameznikov, ki se svojevolično spreobrnejo v muslimane, torej sprejmejo islamsko vero. Zelo odmeven primer spreobrnitve v muslimanko, je primer Britanke Samantha Lewthwaithe bolj znane kot Bela vdova. Pri svojih 17 letih je sprejela islamsko vero, posledično pa so se ji starši odrekli. Poročila se je z enim izmed samomorilskih napadalcev, pozneje pa tudi

sama pričela načrtovati tovrstne napade (Planet Siol 2013). Torej takšen primer, pri ljudeh samo še pospešuje negativno mnenje o muslimanih in nošenju naglavne rute. In nič nenavadnega ni, da so le-ti zaničevani s strani dominantne skupnosti, kajti ljudje vse preveč posplošujejo, tovrstni primeri pa samo podkrepijo njihova mnenja.

7 ZAKLJUČEK

V diplomski nalogi sem raziskovala problematiko, ki se navezuje na nošenje naglavnih rut pri ženskah z islamsko kulturo. Predvsem me je zanimalo, ali je nošenje naglavnih rut kulturna izbira ali pa je to svobodna izbira posameznice. Zanimalo me je tudi, kakšne so sankcije, ki se izvajajo nad ženskami ob kršenju pravil. Ugotovila sem, da je nošenje naglavnih rut v večini primerov svobodna izbira posameznice in tako posledično ne moremo vedno govoriti o kulturni prisili. Kajti potrebno je ločiti med prisilnim in svobodnim nošenjem rute. Ruta pa ima različne kulturno-politične pomene.

Kljub temu pa podoba muslimanske ženske mnogim nemuslimanom predstavlja prisposodbo podrejenosti, zatiranja in nevednosti v primerjavi z moškim. Vendar pa obstajajo velike razlike med pravicami muslimanske ženske, ki jih podeljuje Koran in pravicami, ki so prisotne v realnem življenju. V ospredju je prepričanje, da je Koran tisti, ki je žensko postavil v podrejeni položaj in je glavni »krivec« za zakrivanje ženskega telesa. S tem se ne morem v celoti strinjati, kajti tekom pisanja diplomske naloge sem prebrala veliko stvari, ki govorijo v prid Koranu. Koran izrecno ne zapoveduje nošenja naglavnih rut in sankcij, temveč poudarja skromnost ženske. Torej ženska se ne sme razkazovati pred moškim spolom, mora zakriti svoje obline in tako poskrbeti za svojo varnost. Ruta je tako samo »rekvizit« za zakrivanje ženskega telesa. Tudi za pomemben del ženske populacije v Turčiji je ruta nekaj popolnoma običajnega in vsakdanjega. Nosijo jo iz navade, zaradi spoštovanja tradicije ali normativnih prisil, ker naj bi z zakrivanjem prikrivale svoje obline, kot to zapoveduje Koran, in se s tem počutile obvarovane pred različnimi moškimi pogledi. Prav tako naj bi Koran muslimanskim ženskam podelil veliko pravic (npr. pravica do dedovanja, ločitve itd.), vendar pa je v nekaterih predelih Turčije še vedno ženska tista, ki je »ustvarjena« samo za moškega in družino. Tako jim je odvzeta možnost izobraževanja in posledično je veliko turških žensk nepismenih.

Po podatkih, ki jih navaja turški statistični inštitut, je opaziti velikanske razlike v nepismenosti med moško in žensko populacijo. Tako je bilo do leta 2013 v starostnem obdobju od 14-17 let nepismenih 1477 dečkov in 5906 deklic. Še večje razlike v nepismenosti pa so v poznejših letih. V starostnem obdobju od 18-24 let je bilo nepismenih 89.850 najstnikov, od tega 71.254 deklic. Torej vidimo, da se nepismenost ženske populacije veča skupaj z starostjo. Tako je največje število nepismenih žensk v

starostnem obdobju od 65 leta naprej (1.092.367) (TurkStat 2014). Vzroke za tako veliko število nepismenosti ženske populacije v starejših letih, lahko zagotovo pripišemo veliki konservativnosti in pa strogemu sledenju običajev. V preteklosti so bili običaji tako v Turčiji kot drugih državah z islamsko kulturo, glavno vodilo v življenju. Ženske niso imele druge izbire kot ugajati željam moža in se ravnati v skladu z običaji. Danes pa se politika in razmere v državah z islamsko kulturo spreminjajo. V Turčiji je veliko samostojnih, izobraženih in neodvisnih žensk. Če pogledamo lestvico nepismenih deklic v Turčiji do leta 2013 v starostnem obdobju od 6-13 let, vidimo, da je delež nepismenih deklic v primerjavi z nepismenimi dečki manjši. Tako je 5413 nepismenih dečkov in 4294 nepismenih deklic (TurkStat 2014). Večinska populacija izobraženih žensk prebiva v večjih urbanih mestih (npr. Istanbul).

Zagotovo pa niso običaji edini krivec za veliko število neizobraženih in nepismenih prebivalcev Turčije. Če se osredotočimo na ostale države po svetu, lahko vidimo, da nekatere vršijo velike pritiske na prebivalce z islamsko kulturo. Tako so v nekaterih državah muslimani še vedno postavljeni na rob družbene lestvice. Čeprav naj bi se države (npr. Francija), zavzemale za enakopravnost prebivalcev in za čim manjšo stigmatizacijo tako, da omejujejo in prepovedujejo nošenje nekaterih kulturnih simbolov, s tem le povzročijo številna trenja med prebivalci. Mnogi muslimani, tako posledično svojih otrok ne vpisujejo v šole, kajti različne prepovedi, med njimi tudi prepoved nošenja naglavne rute pri deklicah pomeni javno ponižanje njihove vere. Zato torej, če želimo izboljšati medsebojne odnose, moramo biti strpni do ljudi, neglede na njihovo vero, običaje in navade.

8 LITERATURA

1. Frank, Ana. 2014. *Feminizem in islam: turške ženske med Orientom in Zahodom*. Ljubljana: Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije.
2. Harcet, Marjana. 2007. *Alahove neveste: med podrejenostjo in avtonomijo*. Ljubljana: MONITOR ISH.
3. *Islam v Evropi: Prepoved nošenja rut. 2004*. Dostopno prek: www.24ur.com/ekskluziv/zanimivosti/islam-v-evropi-prepoved-nosenja-rut.html (4. avgust 2014)
4. Kerševan, Marko in Nina Svetlič. 2003. *KORAN o Koranu, Bogu, islamu ...* Ljubljana: Cankarjeva založba.
5. M.A.H. 2013. *Zakaj Britanke prestopajo v islam?*. Dostopno prek: www.siol.net/novice/svet/2013/11/britanke_islam.aspx (4. avgust 2014).
6. »Muslimanska deklica mora obiskovati mešane plavalne razrede«. 2012. Dostopno prek: www.24ur.com/muslimanska-deklica-mora-obiskovati-mesane-plavalne-razrede.html (5. julij 2014).
7. O`Callaghan, Sean. 2011. *Vplivna verstva sveta*. Koper: Ognjišče.
8. Pamuk, Orhan. 2006. *Sneg*. Ljubljana: Sanje.
9. Pašić, Ahmed. 2002. *Islam in muslimani v Sloveniji*. Sarajevo: Emanet.
10. --- 2009. *Perspektive in dileme muslimanskih skupnosti v kontekstu evropskih integracijskih procesov*. Dostopno prek: www.abrahams.si/teksti/perspektive-in-dileme-muslimanskih-skupnosti-v-kontekstu-evropskih-integracijskih-procesov/ (10. julij 2014).
11. Petkovšek, Gregor. 2013. *Islam v Evropi*. Ljubljana: Zavod Abraham.
12. Pevec, Gvido. 2011. *Iranske ženske*. Dostopno prek: www.polet.si/soba-z-razgledom/iranske-zenske (6. julij 2014).
13. *Položaj žensk v Turčiji, Evropski uniji in Sloveniji. 2009*. Dostopno prek: www.sds.si/news/4212 (6. julij 2014).
14. Rajšp, Simona. 2005. Ženske v islamu: je patriarhalni sistem res institucionaliziran po božji volji? V *Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo*, ur. Darij Zadnikar, 241–257. Ljubljana: Študentska založba.
15. Schleiermacher, Friedrich. 2005. *O religiji: govori izobraženim med njenimi zaničevalci*. Ljubljana: KUD LOGOS.

16. *Share Islam*. Dostopno prek:
http://d1.islamhouse.com/data/sl/ih_articles/single/sl_status_of_woman_in_islam.pdf (6. julij 2014).
17. Smrke, Marjan. 2000. *Svetovne religije*. Ljubljana: FDV.
18. Turčinović, Josip in Milan Zinaić. 1987. *Religije Svijeta: Enciklopedijski priručnik*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, Zagreb i Grafički zavod Hrvatske.
19. *Turkish Statistical Institute (TurkStat)*. 2014a. Dostopno prek:
rapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?adnksdb2&ENVID=adnksdb2Env&report=wa_turkiye_cinsiyet_yasgrp_egitim_top.RDF&p_xkod=egitim_kod&p_yil=2013&p_dil=2&desformat=pdf (12. avgust 2014).
20. --- 2014b. Dostopno prek:
www.turkstat.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=11&KITAP_ID=23 (14. avgust 2014).